

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

У статті розглянуто особливості функціонування дистанційних систем керування банківськими рахунками, визначено переваги та недоліки таких систем, окреслено особливості їх інтеграції з бухгалтерським програмним забезпеченням. Виявлено особливості електронного документообороту при здійсненні безготівкових розрахунків через системи "Клієнт-Банк" та "Інтернет-Банк"

Ключові слова: комп'ютеризація, безготівкові розрахунки, банківські рахунки

Постановка проблеми. Сучасні технологічні можливості проведення безготівкових розрахунків є не обмеженими. З кожним роком науковці розробляють різні системи швидкого та надійного переказу грошових засобів. Проте на підприємствах, як зазначив В. Муравський, в умовах розвинутої системи банківського обслуговування традиційний підхід до організації банківських і касових розрахунків не відповідає основним вимогам, що ставляться інформаційним суспільством та "новою економікою" перед системою обліку розрахункових операцій, зокрема: відмові від готівкових операцій, скороченні облікового персоналу, кардинальному зменшенні кількості первинних документів як у паперовому, так і в електронному вигляді [4]. Тому проблема удосконалення повністю автоматизованого процесу здійснення безготівкових розрахунків на підприємстві та їх обліково-аналітичне забезпечення до сих пір перебуває на етапі дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Питання проведення безготівкових розрахунків через дистанційні системи керування банківськими рахунками підприємства, а також їх облікового відображення, документального забезпечення тощо розглядається переважно у періодичних виданнях та наукових статтях. Зокрема дане питання досліджували: Н.В. Дубенко, В. Муравський, Сопко В.В., О.А. Шевчук іншими. Однак комплексних досліджень щодо інтеграції дистанційних систем керування банківськими рахунками та бухгалтерського програмного забезпечення на сьогодні не проводилося.

Метою дослідження є вивчення особливостей функціонування дистанційних систем керування банківськими рахунками, переваг та недоліків таких систем, встановлення особливостей їх інтеграції з бухгалтерським програмним забезпеченням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Автоматизація обліку дозволяє значно полегшити роботу бухгалтерії в цілому та кожного бухгалтера окремо, особливо при впровадженні телекомунікаційного обміну інформацією між автоматизованими робочими місцями облікових працівників з використанням комп'ютерних мереж.

Важливою ланкою комп'ютеризації підприємства є впровадження технологій дистанційного управління банківськими рахунками, оскільки в сучасних умовах господарювання піднято питання пришвидшення розрахунків між контрагентами. Згідно з принципами безготівкових розрахунків, при купівлі-продажу товарів (робіт, послуг) платіж підлягає терміновому здійсненню. Момент здійснення платежу має бути максимально наближеним до часу відвантаження товарів, виконання робіт, надання послуг.

Підприємства в процесі ведення господарської діяльності використовують електронну мережу, перевага якої полягає у наданні банківських послуг для автоматизації проведення безготівкових рахунків через систему-комплекс "Клієнт-банк" [5].

Одним з основних документів, що узаконив використання системи "Клієнт-банк" є Постанова Національного банку України "Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті" №135 від 29.03.2001 р., яка передбачає використання електронного платіжного доручення на рівні паперового із застосуванням електронного підпису на основі криптографії даних [3]. Однак, вперше цю тему було освітлено і чітко обговорено в Законі України "Про платіжні системи і переказ коштів в Україні" від 16 травня 2001 року. Він визначив статус електронного документу та електронного цифрового підпису [2]. Від того часу електронний платіжний документ та електронний цифровий підпис на цьому документі мають однакову юридичну силу з паперовим документом та підписом, зробленим від руки.

Електронний цифровий підпис є обов'язковим реквізитом електронного документу, безвідривно пов'язаний з його змістом, дає можливість підтвердити його цілісність та ідентифікувати особу, що його підписала. Відповідальність за достовірність інформації, що присутня в електронному документі, несе особа, що підписала даний документ [1].

"Клієнт-Банк" – це програмний комплекс, який дозволяє користувачу максимально швидко здійснювати створення, шифрування та відправку в банк платіжних документів, а також оперативний прийом банківських виписок по рахункам та іншу довідну інформацію у вигляді телеграм НБУ, курсів валют, процентних ставок по кредитах та депозитам банку та інше. Послуги системи "Клієнт-Банк" не є новітніми послугами на території України, банки надають такі послуги вже протягом 10-12 років. Клієнти даної системи поділяють на дві категорії: регіональні підприємства, які не мають змоги постійно їздити до банку (із-за віддаленості); підприємства, які розташовані у великих містах, але здійснюють дуже багато оперативних платежів. "Клієнт-Банк" дає можливість не лише вчасно проводити платежі, але й економити за рахунок відсутності плати за встановлення програмного забезпечення, плати за обслуговування.

"Клієнт-Банку" є програмно-технічним комплексом, який дозволяє підприємству керувати своїм рахунком з комп'ютера, встановленого в офісі підприємства. Система складається з клієнтської та банківської частини.

Клієнтська частина системи забезпечує автоматичне введення поточного стану рахунку клієнта в банку, враховуючи проведені початкові та зворотні платежі. Програмне забезпечення клієнтської частини може розміщуватись на одному окремому комп'ютері або працювати в локальній мережі клієнта.

Розрахункові документи в електронному вигляді, що надаються підприємством у банк, мають відповідати формату платіжних документів системи електронних платежів Національного банку із зазначенням електронних цифрових підписів відповідальних осіб платника, яким згідно з установчими документами надане право підпису. Реквізити, які містить розрахунковий документ в електронному вигляді, що використовується в системі "Клієнт-Банк", визначаються угодою між банком та підприємством, але наявні обов'язкові реквізити.

Технологія опрацювання облікової інформації, додаткові реєстри та форми первинних документів, на підставі яких здійснюються операції банківської частини системи "Клієнт-Банку", мають викладатися в "Положенні про облікову політику

банку". Основними функціями "Клієнт-Банку" є: надання можливості підприємству проводити платежі зі свого поточного рахунка в банку, не відвідуючи банку, з офісу підприємства; здійснювати моніторинг коштів на поточному рахунку; отримувати виписки з поточного рахунка; отримувати від банку щоденні офіційні курси іноземних валют, які використовуються при бухгалтерському обліку операцій; вести довідник своїх контрагентів за платежами та довідник призначення платежу; отримувати від обслуговуючого банку повідомлення про нові банківські послуги, поточні відсоткові ставки за кредитами, іншу інформацію, яку банк вважає за потрібне оперативно доводити до клієнтів. Можливе і звернення клієнтів до обслуговуючого банку.

Конкретний набір функцій "Клієнт-Банку" може відрізнятися і залежить від постачальника системи та послуг, які надає обслуговуючий банк. В цілому, функціонування системи "Клієнт-Банку" здійснюється на основі принципів:

1) принцип зручності (автоматизовано підготовку документів; Вигляд електронних документів, що відображені в інтерфейсі користувача, максимально наближено до паперових;

2) принцип оперативності (висока оперативність проходження платежів: якщо операціоніст банку підтверджує електронний документ клієнта відразу при його надходженні до банку; відсутність необхідності підготовки первинних платіжних документів на паперових носіях, формування раз на тиждень реєстру електронних документів);

3) принцип мобільності (програмний комплекс дозволяє цілодобово відправляти документи до банку і проглядати отримані оплачені документи з банку).

Важливим аспектом комп'ютеризації бухгалтерського обліку є інтеграція систем дистанційного управління зі спеціалізованим бухгалтерським програмним забезпеченням. Інтеграція систем "Клієнт-Банк" реалізована в програмному продукті "1С: Предприятие".

Використання спеціального модуля дозволяє автоматизувати передачу банківських документів, що вводяться в "1С: Предприятие", у систему електронних платежів, де вони можуть бути підписані, зашифровані і відіслані в банк, а також отримання банківських документів з програми "Клієнт-Банк".

У системі програм "1С: Предприятие" формується "Банковская выписка". Бухгалтеру не потрібно заповнювати його вручну, документ формується при натисканні кнопки "Ввести БВ" з одночасним автоматичним заповненням "Банковской выписки" на конкретну дату. У банківську виписку при обміні автоматично вводяться бухгалтерські рахунки, об'єкти аналітики (субконто), вид ПДВ та інші дані. У результаті бухгалтер уникає подвійного введення інформації й отримує точні дані прямо з програми "Клієнт-Банк". Як результат – значно зменшується імовірність введення помилкової інформації, а також забезпечується повне введення наявної інформації, причому вона може бути введена в "1С: Підприємство" відразу після здійснення операції.

Серед основних недоліків системи "Клієнт-Банк" є: відсутність власності на програмне забезпечення, що встановлюється на робоче місце бухгалтера; відсутність мобільності використання системи (програмне забезпечення встановлюється на один або два комп'ютери облікового персоналу, що створює обмеження по використанню системи через ноутбуки, комп'ютери, які

знаходяться в інших структурних підрозділах); необхідність присутності обох осіб, що повинні підписати платіжний документ (директор і головний бухгалтер), в одному місці – разом за комп'ютером на який встановлено програмне забезпечення; необхідність виїзду банківського спеціаліста до підприємства для встановлення необхідного програмного забезпечення (встановлення системи безпосередньо залежить від графіку зайнятості банківського працівника); можливість конфлікту програмного забезпечення системи “Клієнт-Банк” з іншими системами програмного забезпечення на підприємстві (наприклад, при самостійному виготовлені).

Аналогічною дистанційною системою проведення безготівкових розрахунків є система віддаленого доступу “Інтернет-Банк”. Використання даної системи поширене у світовій практиці високорозвинутих країн заходу. Основною ідеєю проекту є проведення електронного документообігу через всесвітню мережу Інтернет.

Основні відмінності систем “Клієнт-Банк” та “Інтернет-Банк”, як найбільш поширених систем, що використовуються вітчизняними підприємства, наведені в табл. 1.

Таблиця 1. Основні відмінності дистанційних систем керування банківськими рахунками “Клієнт-Банк” та “Інтернет-Банк”

Фактор (принцип дії)	Система “Клієнт-Банк”	“Інтернет-Банк”
Мобільність, користувачі	Для підприємств, де використовуються стаціонарні робочі місця з встановленим програмним забезпеченням, які вимагають підтримки зі сторони ІТ-спеціалістів	Для “мобільних” клієнтів, яким потрібно мати доступ до системи з різних робочих місць (ПК в офісі, в дорозі) без встановлення окремого програмного забезпечення
Місце зберігання даних	Облікові дані зберігаються у клієнта	Дані зберігаються в банку
Обсяги та періодичність платежів	Регулярне проведення платежів	Не систематичне проведення невеликої кількості платежів
Інформаційно-технічна підтримка системи	Активне використання внутрішнього програмного забезпечення бухгалтерського обліку	Необхідність авторизації та контролю платежів за допомогою веб-рішення (підтвердження клієнта)
Доступність системи	Можливість створювати нові документи, працювати з архівом у систем в режимі off-line	Можливість працювати в системі виключно в режимі on-line
Оновлення системи	Оновлення системи відбувається зі сторони підприємства	Дистанційне оновлення системи відбувається зі сторони банку

Значною перевагою системи “Клієнт-Банк” є те, що дані зберігаються у клієнта, а відповідно підприємство може передбачити процедуру вивантаження даних з системи та їх архівування. “Клієнт-Банк”, на відміну від системи “Інтернет-Банк” працює в режимі off-line, що дозволяє працювати в системі за тимчасової відсутності Інтернет-зв'язку.

Висновки та пропозиції. Таким чином, використання електронно-обчислювальної техніки не тільки значно спрощує обліковий процес, а й підвищує культуру управління, підвищує ступінь надійності і достовірності

інформації, її оперативність, покращує умови її зберігання і багаторазового використання при ефективному захисті як від руйнування, так і від несанкціонованого доступу.

Важливим етапом комп'ютеризації бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків є використання дистанційних систем керування банківськими рахунками, вибір яких зумовлює специфіку бухгалтерського обліку, зокрема документального оформлення розрахункових операцій, безготівкових розрахунків підприємства.

Список використаних літературних джерел:

1. Електронний документообіг у фінансовій сфері [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wikiosvita.tneu.edu.ua/>.

2. Закон України “Про платіжні системи і переказ грошей в Україні” № 2346 – III від 05.04.2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [Електронний ресурс] : затв. Постановою Правління НБУ від 21.01.2004 № 22. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. Муравський В. Відмова від первинного документування як чинник інтеграції повністю автоматизованої системи обліку / В. Муравський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 10. – С. 35-42.

5. Сопко В.В. Бухгалтерський облік / В.В. Сопко // – К. : КНЕУ, 2005. – 325 с.

ГОНЧАРУК Михайло Олександрович – здобувач кафедри бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2012 р.